Elina Ussa

toimitusjohtaja

Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto

Ruoka 2030

Suomi-ruokaa meille ja maailmalle

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta on tarpeellinen katsaus ruoan arvoketjuun ja suomalaiseen ruokapolitiikkaan.

Selonteon visio on täyttä asiaa.

Panimo- ja virvoitusjuomateollisuus ry ei ole osallistunut selonteon valmisteluun. Muutamiin asioihin pyytäisimme kiinnittämään asian käsittelyssä huomiota:

Selonteko katsoo enemmän taakse kuin luotsaa politiikkaa eteenpäin. Selonteosta ei jää mielikuvaa dynaamisesta toimialasta vaan seisahtuneesta – vanhaa kaipaavasta – arvoketjusta. Vahva tuotekehityksen osaaminen ja tehokas tuotantoketju raaka-aineista kuluttajatuotteiksi on liiketoiminnan ydintä.

Kulutustottumusten muutokset ja erilaiset trendit muokkaavat elintarviketeollisuutta, eikä juoma-ala tee tästä poikkeusta. Yhtä lailla teollisuus kuuntelee, seuraa ja myös osallistuu aktiivisesti ruokapolitiikasta käytävään keskusteluun.

”Yhteisen ruokapolitiikan avulla tuetaan *ruokakansalaisuuden* kehittymistä.” Selonteossa on termistöä, joka olisi hyvä avata. Ruokakansalaisuuden voi hyvin ymmärtää vanhakantaisen monokulttuurin tavoitteluksi – uudet ja alati muuttuvat ruoka- ja juomatottumukset, kansainvälistyvä keittiö ja lisääntyvä ravintolaruokailu ovat arvokkaita perusasioita.

Selonteko painottuu arvoketjun osalta vahvasti alkutuotantoon. Monet yksityiskohdat ja konkreettiset tavoitteet liittyvät nimenomaan maatalouteen. Selonteko ei tältä osin ole kovin tasapainoinen. Selonteossa painottuu myös varautuminen poikkeustilanteisiin. Sekä maatalous osana ruokaketjua että myös huoltovarmuus ovat omina aiheinaan niin merkittäviä, että ne olisi varmaankin hyvä käsitellä erillisinä.

Selonteko unohtaa kuluttajat marginaaliin, vaikka kuluttajat ovat kaiken ruokapolitiikan keskiössä.

Selonteko on kovasti viranomaisuskoinen. Toiveita innovaatioiden kaupallistamisen ja tuotteistamisen panostamiseen on helppo esittää. Elinkeinotoiminnan riskin kantaa aina yrittäjä. Mitä viranomaiset sitten voivat asialle tehdä?

Tärkeää on aktiivinen keskusteluyhteys yritysten ja viranomaisten välillä. Digitalisaatio tuo viranomaisten palvelut lähemmäs elinkeinonharjoittajaa. Turhia hallinnon vaatimuksia pitää edelleen vähentää. Esimerkiksi valvonnan osalta panimoissa käy aluehallinnon eri tarkastajat tutkimassa tuotteet elintarvikelainsäädännön pakkausvaatimusten osalta. Alkoholijuomat ja alkoholittomat juomat tarkastetaan eri käynneillä saman lain edellyttämällä tavalla.

Oleellista on pitää toimintaympäristö mahdollisimman kannustavana – elinkeino osaa asiansa; innovoi, tuotteistaa ja kaupallistaa.

Koulutuksen merkitys on hyvin selonteossa esillä. Tehdyt koulutusleikkaukset heikentävät selonteon mukaan tilannetta. Tämä olisi hyvä avata kategorisen toteamuksen sijaan. Elintarviketeollisuuden tuotekehitystehtävissä toimii monipuolisesti eri koulutuksen saaneita henkilöitä; diplomi-insinöörejä, elintarviketieteiden maistereita jne.

Ravitsemus- ja terveystietojen puute lasten, nuorten (ja varmaan myös maahanmuuttajien ja ikääntyneiden) osalta on räikeä. Ajantasainen tieto hyödyntäisi niin terveysviranomaisia kuin myös teollisuutta. Liian paljon päätöksiä tehdään mielikuvien varassa. Lisäksi tärkeää olisi myös seurata Suomen ravitsemus- ja terveystietoja verraten niitä muihin EU-maihin.

Selonteossa kannetaan huolta luonnontuotteiden keräämisen perinteen säilymisestä ja myös siitä, että keruualueille päästään tulevaisuudessakin helposti. Selonteko on myös huolissaan valmisruokien ruoanvalmistustaitoa rapauttavasta vaikutuksesta sekä vähäisestä ruokavarautumisesta kodeissa, koska kaupat ovat nykyään avoinna ympäri vuorokauden. Kuinka huolissaan näistä asioista oikeasti kannattaa olla?

Selonteossa voisi myös huomioida suomalaisen koulujärjestelmän vahvuus. Kotitalous on harvoissa maissa oppiaineena. Koulujen kautta on mahdollista edelleen lisätä nuorten ymmärrystä ruokapolitiikasta; terveellisyydestä, monipuolisuudesta, eettisyydestä, hävikin vähentämisestä jne.

Lopuksi kaksi panimoalaan liittyvää huomiota:

Ruokakulttuurin ja juomakulttuurin monipuolistumisesta on selonteossa oma kappale. Siinä kerrotaan, että viini ja erilaiset vedet ovat kasvattaneet suosiotaan. Sanallakaan ei mainita olutbuumista, joka on todellinen juoma-alaa mullistanut muutos. Vielä kymmenen vuotta sitten Suomessa toimi parikymmentä panimoa. Tällä hetkellä luku on noin 85. Jos erilaisia oluita oli kymmenen vuotta sitten joitakin satoja kuluttajien saatavilla, on lukumäärä nyt moninkertainen. Kotimainen olut elää vahvasti. Joka viides Etelä-Suomen viljapeltohehtaari kasvaa mallasohraa. Mallasohran tuotannosta saa elantonsa noin tuhat maanviljelijää. Ketju pellolta kuluttajalle takaa suomalaisen oluen olevan aina lähituote.

Esiin on hyvä nostaa myös selonteossa kovasti korostettu vesien alihyödynnetty vientipotentiaali. Kuvaavaa on, että toisaalla selonteossa sanotaan, että kotimaisen vesijohtoveden arvostusta tulee nostaa, koska se on laadultaan parempaa kuin pullovesi. Arvostus omaa tuotantoa kohtaan on tärkeää. Eikä se toimi näin. Hullunkurista, että samaan aikaan kun vesien vientiin kannustetaan, sen merkitystä kotimaassa vähätellään, jopa teilataan.

Veden vienti täysille maailmanmarkkinoille vaatii erittäin vahvaa brändäystä. Pelkkä suomalaisuus ei yksistään riitä, vaan se suomalaisuus on myytävä kuluttajille. Tuotteistaminen vaatii resursseja. Kotimarkkinan on siis oltava vahva, jotta siitä voidaan ponnistaa vientiin. Tällä hetkellä Suomi on ainoa maa maailmassa, joka kerää pullotetulta vedeltä pakkausveron lisäksi myös virvoitusjuomaveroa. Jos vesien vientiä halutaan edesauttaa, on ylimääräinen virvoitusjuomavero poistettava.

Toisaalta niin sanotut lisäarvovedet voivat tulevaisuudessa olla merkittäviä vientituotteita. Tätäkin vauhditetaan virvoitusjuomavero poistamalla. Lisäarvovesissä on yleensä myös makeutta, joka tarkoittaa kaksinkertaista virvoitusjuomaveroa vesiin verrattuna.